

FÓIA BELETRISTICA.

Ese de dóua-ori la luna, adcea in 1. si 15.
c. v. in formatu de o cóla si jumetate.

Manuscriptele si banii de prenumeratiune
sunt a se indreptá la Redactiunea jurna-
lului: Strad'a postei vechie Nr. 1.

Nr. 5.

PEST'A 113. MARTIU.

Anulu III. 1865.

Pretiuu de Prenumeratiune: pentru Mo-
narchi'a Austriaca la unu anu intregu 5 f.
la jumetate de anu 2 f. 50 xr. pentru Roma-
ni'a si strainetate la unu anu intregu 7 f. la
jumetate de anu 3 f. 50 xr. Prenumera-
tiune la trei lune nu se primesce.

O M U L U.

(dupa Petöfi.)

Nu este pe lume mai de risu, ca omulu,
Neci o creatura,
Asiá e de sümetiu! Fal'a lui cea mare
Nu are mesura!
Inganfat'a-i limba totu intr' un'a-si bate
Jocu de lumea tóta,
Si cu nasulu par' cá vrea sé are nuorii
Asiá susu si-lu pórtá.
— Pentru ce acést'a; óre ce voiesci?
Tu omule sümetiu, cu ce te falesci?

Decátu o minuta, decâtu o clipita
Ce e mai scurta óre? . . . .
Viati'a ta, óme, viati'a omenésca:
Asiá, fratióre! —
Tempulu vine rápedu, ca o cugetare
Si rápedu se duce,
Cu-o mana ti-rapesce leaganulu, cu alt'a
Cosciugu-ti aduce.
Nu sciu, pentru ce dar' asiá te mendresci?
Tu omule sümetiu, cu ce te falesci?

Si intr' o clipita, omule 'nganfate,
Spune-mi, ce-ai lucratu?
Ai cuprinsu vr'o tiéra; ai invinsu popóre,
Si le-ai subjugatu? —
Sub jugu nu se pléca neci unu omu pe lume,

Numai celu fricosu;
Si cáci peste ómeni ignavi ai domnire,
Esci asiá falosu?
Cu ast'a rusine numai dobendesci!
Tu omule sümetiu, cu ce te falesci?

Si-ai castíगतu, póte, in a ta viatia
Glória, renume? —
Apoi astea tóte cu tine 'npreuna
In scurtu voru apune,
Séu ca si-unu cane fidelu te-'oru petrece,
Si-'oru veghiá vr' unu sècolu la mormentu-ti rece,
Si-'oru peri in urma de fóme si sete,
Cáci nu le nutresci.
— Tu omule sümetiu, cu ce te falesci?

Gloria, renume ti-va remanè! in sa
Unde? In ce tiéra?
Cáce si poporul, care-acum te-admira
Scii cá va sé péra.
Ér' tiér'a, in care traiesce natiunea-ti
De ceriu favorata,
A fostu mare candu-va si póte sé fie
Mare inc' o data.
Acestu pamentu inca s'a peface éra
In nemicu, — tu inca o nemica esci.
— Tu omule sümetiu, cu ce te falesci?

G. Marchisiu.

Reactiune, séu: cine domnesce?

(Incheiare.)

XIII. Doru de senguretate.

„Alianti'a acést'a nedorita me face morbosu,“ disa cardînalulu câtra Colas, candu acest'a i adusa unu memorandum. „Lasa hartiele aci, asta-di n'am voia de a le cetî nici chiaru a audi despre ele. Câte nebunie nu se mai facu in lume! De desprare cauta sê fiu filosofu.“

„Pentru sanetatea Eminentiei Tale 'ti potescu o dosa buna d'in apotec'a filosofiei o dosa de nepasare,“ raspunsu Rosier.

„M'asi ride de alianti'a nôstra de n'asi vedè câ e periculôsa pentru Franci'a, — si lumea me va invinovati pre mine; d'asi sci celu putienu pre parintele adevratu alu acestui monstru dîplomatîcu! Ajuta-mi Dle Rosier sê devinu la urmele lui.“

„De candu am onóre a servi pe campulu dîplomatiei, am esperiatu, câ nu cabinetulu nostru domnesce peste lume, ci lumea peste tôte cabinetele. Dela tronu pana la colib'a cea mai mica dîrege o mana nevediuata; evenimentele grandîose sunt numai fructele actiunei si a reactiunei in viati'a publica, ca tocmai in cea sociala; si acést'a nu o potemu incungiurà.“

„Dreptu ai; in urma me vei face si pre mine sê filosofezu. Sum ostenitu in trupu si sufletu, dorescu senguretate si linisce. Regele mi-a datu iertare a petrece vr'o dóua septemane in Fontainebleau (di: Fonteneblo.) Rogu-te Dle Rosier, vina cu mine, acolo potemu filosofa câtu voimu. Abià aseptu sê scapu de toiulu si viforulu curtii. Vei veni deci cu mine poi-mane!“

Colas primì invitarea onorifica; in sa Paulin'a erà nemangaéta. „Siese septemane, póte si dóua lune!“ disa ea, „ah! ast'a e o eternitate pentru mine. Ce fericita asi fi, d'asi potè merge cu tîne!“

„Da, acolo am duce o viétia fericita, si neconturbata. Conte de Oron, mi se'mpare, câ in Fontainebleau are o casa frumosica. Vorbesce cu terner'a contesa, sê vina la àeru curatu!“

„Minunatu, Colas!“ strigâ Paulin'a bucurôsa. „Me si ducu indata la contesa, i voiu vorbi despre fromseti'a vietiei idîlice, si ea va veni.“

Asià s'a si intemplat. Conte de betranu a implinitu cu bucuria dorinti'a ficei sale. Ast'a in sa o audi principele Soubise, si cugetandu câ Paulin'a s'ar uri acolo sèngura, se detiermuri si

elu a merge la Fontainebleau, fâra ca sê spuna ceva Paulinei. Voià sê o suprinda.

„Dorescu senguretate,“ disa principele câtra dóm'n'a Pompadour; „innainte de a plecà la armata, asi dori mai odata sê gustu àerulu liberu a naturei. Unu cuventu dela Dta la rege pentru licentia pe câte-va septemane, m'ar face fericitu.“

Domn'a i-a promis, câ va vorbi pentru elu la rege, si totu-deodata intrebâ de sîne: pentru ce sê nu aiba ea placerea de a mai fi câte-va dile in apropierea principelui?

„Sire,“ disa ea câtra rege, „dorescu senguretate; me ostenesce pomp'a de tôte dilele a curtii. Maestatea Ta inca ai lipsa de dîstràgere. Primavera ne chiama in verde. N'ar fi bine sê petrecemu câte-va septemane de Maiu in Fontainebleau?“

„Nu-mi pasa,“ — raspunsu regele. „Mèrgemu dar' la Fontainebleau, cu câtu mai nainte, cu atâtu mai bine.“

Abià petrecù cardînalulu cu Colas trei dile in Fontainebleau: candu éca! curtea contelui Oron incepe a se impoporà.

„Mi pare bine de vecinetatea frumôsa,“ disa cardînalulu câtra Colas. „Damele june sunt placute; le vom cercetà si asià vom petrece mai bine tempulu.“

Cu o di mai tardiu sosì principele Soubise, si ocupâ cu suit'a sa o parte mare a palatului.

Peste dóua dile sosîra in curtea regelui 20. carutie cu garderob'a si cuin'a regelui. Pe carutie si calari veni o multime de servitori, camerari, bucatari, staulari, cerimoniari, secretari, cheiari, preoti, teatralisti, venatori, croitori, baletîsti si baletîste, spalátore si maestri de totu feliulu. Curtea, chiliele, salele si gradîn'a furnicau de formele cele mai pistritie. Mai tardiu veni unu batalionu de gardîsti regesci pedestri si calari cu standarde falfaitóre, musîca tientiaitóre, si ocupara casar-mele.

„Sante Ddieule!“ strigâ cardînalulu. „Dle Rosier, en vina sê vedi acestu spectacolu! Ah eu nefericitulu vinu la Fontainebleau pentru recasigarea sanetâtii mele!“

A dóu'a di bubuira tréscurile, sunara tôte clopotele orasiului, si trompetele avura de lucru. Regele sosì între espresiunile cele mai viue de

bucuria a poporului, ér' peste câte-va óre dóm'n'a Pompadour cu 17. carutie.

„Trèbue sê nebunescu aci“ disa cardînalulu reintorcandu-se ostenitu dela audfîntiele si visîtele sale. „Mai bucuros in Paris, decâtu aci, câci acolo celu putienu poti incungiurà usioru visîtele neplacute, si te poti perde in orasiulu celu mare, pecandu aci suntemu indesati ca intr' unu sacu, si nu poti feri d'in calea nimeru'i'a, nici nu poti minti câ nu esci acasa, câci te vedu toti. Bucuros m'asi reintórce la Paris inca asta-di, d'ar fi cu potîntia. Si spre necasulu meu celu mare, asta-di trèbue sê me ducu la regele, la dóm'n'a Pompadour si la toti lingusitorii dela curte, sê li spunu, câ me 'mbùcuru de sosîrea loru.“

„Compatînescu d'in inima starea Eminentiei Tale,“ respunsa Colas, „insa dóra vom scapà de ei câtu mai curendu.“

„Nici de câtu. Regele dice: câ aceste locuri sunt placute; dóm'n'a: câ sunt incantatóre; curtea intréga: câ minunate, ba ce e mai multu, regele voesce a petrece tóta vér'a in Fontainebleau.“

Colas in sa cugetâ in sîne: „Hm! acuma le sciu tóte. Paulin'a veni pentru mine, pentru Paulin'a contes'a Oron, pentru contesa principele, pentru principe dóm'n'a Pompadour, pentru Pompadour regele, si pentru rege curtea intréga. Dar' daca asi probà contrariulu? sê vedemu ce va fi, daca me voi reintórce la Paris, veni-voru toti dupa mine? atuncea ar scapà de ei si sermanulu cardînalu.“

Candu conveni cu Paulin'a, disa câtra ea: „Eu nu sum domnulu meu in Fontainebleau. Am cugetatu, câ aicea, de demanétia pana sér'a vom fi unulu-altu'i'a, in sa ne-am insielatu. Si daca mai remanemu aci patru septemane, eu cauta sê moru de doru dupa tîne Paulina. Asi dori sê mèrgemu indereptu la Paris.“

„Tu-mi vorbesci d'in inima, Colas,“ respunsa Paulin'a. „Daca poti scapà de cardînal, si poti merge indereptu: mergu si eu dupa tîne. Asta-di me recescu, mane am dorere de capu, poimane me ducu la Paris, si lenga tîne éra-si voi fi sanetósa.“

Ast'a o nimerira fórte bine. Colas cercetâ pre cardînalulu, si-i disa glumindu: „Eminentia! daca me vei onorà cu încréderea-Ti, eu voi probà cu fàrmeculu meu a strapune curtea intréga la Paris.“

„Fâ, fâ, rogu-te, ca curtea sê fie espedata d'aci ori-unde!“

„Dâ-mi dara iertare, Eminentia, sê mergu la

Paris, si eu me remasiescu câ peste optu dile vei fi sènguru sèngurelu in Fontainebleau. Ventulu farmecatoriu trèbue sê ni-lu cascigu in Paris“

„Te pricepu,“ disa cardînalulu ridiendu, „voesci astu-feliu a scapà de toiulu acestu nebunu. Mergi, eu si asià am aci societate destulu de mare. Te invidîezu; asi merge bucuros cu Dta, in sa demnitatea mea me indetoréza a remanè. Mergi, te rogu, numai sê te sui indata in turnulu besericei Notre-dame si lasa sê sufle acelu ventu d'in respoteri, pana candu se va indepartà d'aci si servitoriulu celu d'in urma.“

Colas caletori. Paulin'a capetâ dorere de capu si rogâ pre contes'a Oron de a se potè reintórce la Paris, ca nu cumva sê cada in atare morbu mai greu. Contes'a indata si caletori d'impreuna cu Paulin'a. Medîculu, nepotendu gaci morbulu, disa câ se teme de urmâri superatióse.

Principele Soubise, audindu câ Paulin'a a caletoritu, disa câtra dóm'n'a Pompadour: „Am primitu depesie dela maresialulu d' Etrées. Sum sîlitu a merge la Paris, ca sê me preparezu cu prelucrârile pentru armata. Dâ-mi licentia stralucita dómna, ca sê-mi implinescu detorintiele pentru glori'a regelui nostru.“

Dóm'n'a innalta petrunsa de cuvintele principelui, disa câtra acest'a: „Mergi, iubite principe, unde te chiama detorinti'a si onórea. Eu perdu fórte multu prin indepartarea Dtale. In sa ne vom mai vedè in Paris; mi se 'mpare, câ aerulu de aicea nu e sanetosu pentru regele, deci se póte, câ curtea va merge indereptu la Paris candu Dta nici nu vei visà.“

Cardînalulu, vediendu câ principele caletoresce d'in Fontainebleau cu tóta suit'a sa, eschiama ridiendu: „Se 'ncepe binisioru, vedu câ Rosier s'a suitu in turnulu besericei, si sufla d'in respoteri unu ventu magicu câtra noi.“ Ér' candu se lati vestea câ regele nu se sentiesce bine in Fontainebleau, si candu vediu câ incepandu dela rege pana la celu d'in urma servitoriu, toti sunt gat'a de a porni câtra Paris, — strigâ cardînalulu cu bucuria: „Ce va sê dica acést'a? 'mi vine a crede câ Rosier are legatura cu cei necurati!“

XIV. Cine domnesce?

Principele Soubise peste câte-va septemane a fostu sîlitu a merge cu armat'a sa lenga Renu in contra Prusiloru, si asià se perdù o veriga d'in lantiulu celu màgicu, ce adusa in legatura pre Rosier cu regele. Acù Colas nu cugetâ la alt'a

decâtu sê-si cumpere o mosia in atare orasielu d'in banii ce i-a economizatu de candu servisa la diplomația, si apoi sê se cunune cu Paulin'a.

„Trêbue sê mai ascepti putientelu,” disa Paulin'a câtra Colas, „tu nu scii ce ajunge numele „domnisióra,” candu e incungiurata d'in tôte pârtile de adoratori. Lasa-me deci sê mai fiu putientelu domnisióra. Si asià se apropie cu pasi gigantîci spaim'a domnisióreloru: anulu 20. Si atunci nópte buna vóua dile fromóse a junetiei.“

Colas, de si nu bucurosu, dar' totu-si mai asceptâ, si se cununâ cu Paulin'a chiaru in diu'a, candu francesfi perdura lupt'a lenga Roszbach. Peste câte-va dile primi Paulin'a epistol'a urmatóre dela principele Soubise: „Compatîmesce-me amabila Paulina! Mititelulu rege alu Prusîei m'a amagitu, insielatu, si batutu. Da, ai cauza de a me compatîmi, câci fâra vin'a mea am venitu intre astu-feliu de impregiurâri, câtu am fostu silitu a incepe lupt'a. La acést'a me indemnau d'in tôte pârtile si candu lucrulu deveni seriosu, armat'a afurisîta m'a parasîtu. Asià, regele Prusîei si Dta m'ati invinsu, fâra ca sê ve fiu potutu invinge si eu. Afurisescu pre Prusi, in sa o iubescu pre Paulin'a. Dta ai voitu a me vedè ca pre erou la piciórele Dtale; nepotendu fi erou, remanu robulu Dtale.“

Paulin'a i respunsa indata astu-feliu: „Compatîmesce-me, amabile principe! Mititelulu Colas Rosier m'a amagitu, insielatu si prinsu. Da, Dta ai cauza destula de a me compatîmi, câci fâra vin'a mea am venitu intre astu-feliu de impregiurâri, câtu am fostu silita a incepe lupt'a. La ast'a me indemnâ inim'a fâra voi'a mea. Póte câ asi fi invinsu, in sa candu lucrulu deveni seriosu, junéti'a mea incepù a me parasî, câci vedi, eu sum de 20. ani, ce e mai infricosiatoriu decâtu o armata intréga. Asià, Rosier si cei 20. ani m'a invinsu, fâra ca sê-i fiu potutu invinge si eu. Afurisescu anii d'in adenculu inimei, in sa iubescu pre frumosielulu meu barbatu. — Fâra gluma Dle principe, noi nu trêbue sê ne superâmu. Peste putienulumea nu se va mai interesà de aceea, câ óre unu generalu séu o domnisióra fu invinsa. Câte lupte, câte nunte s'au intemplatu si se dèdera uitârii, totu-si lumea merge mai departe pe cararea sa. Pentru aceea Dta totu-si vei fi pretiuitu si vei vietui in istoria, ca tocmai eu in copiii mei.“

Soubise fu petruncu pana la inima, câci mai tare l'a superatu maritarea Paulinei decâtu perderea luptei la Roszbach.

Cardînalulu Bernis in sa erà superatu. „Am

preveditu nefericirea nóstra,” disa câtra Colas. „Si onórea mea e ruinata, câci Europ'a intréga va dice, câ eu am infintiatu si subscrisu aliantî'a afurisîta cu Austri'a; lumea si urmatorii vor intrebà, cine a fostu ministru? cine a domnit d'aca nu cardînalulu Bernis?“

„Nu asià Stralucite Domnule,” respunsa Colas, „lumea scie, câ nu domnesce nici regele, nici ministrulu.“

„Cine domnesce dara? Dta cùgeti câ dóm'n'a Pompadour?“

„Ba, ea e nevinovata, ca tocmai regele si Escelenti'a Ta.“

„Cine domnesce dara? Dta me faci curiosu.“

„Nu sciu,” respunsa Rosier, „póte câ servitori, descrietori de note, femeile consfiliariloru de statu, séu póte câ fiii si ficele acestor'a, séu chiaru bucataresele lor; asta-di unulu, mane altulu. Unde nu domnesce legea, acolo domnesce sórtea, si in urma regele si ministrii sunt numai esecutatori si uneltele altor'a; monarculu chiaru ca si servitoriulu nu scie câ are influentia mare unulu asupra altui'a.“

„Dreptu ai! aceste sunt lucruri mici, in sa de mare importantia.“

Cardînalulu si Colas multu vorbira in sa asupra acestui objeptu, ce pre noi nu ne interesà nici de câtu. Colas deveni totu mai placutu ministrulu d'in di ce mergeà, si i daruià multe pretióse, incâtu asupra lui Rosier se versasa o plóia de auru. Sîteriulu de pretióse a Paulinei, si més'a lui de scrisu erà incarcata de orológe si dose de auru, briliante, cercei, orduri, lantiuri si mai multe de aceste.

Si candu Rosier i disa, câ se sentiesce onoratu peste meritulu seu, cardînalulu i respunsa, câ voesce a-lu desdaunà in sa acuma pentru nefericirea, ce va sê-i ajunga peste putienul pre amendo.

„Cum asià Escelentia?“ intrebâ Colas.

„Abià ieri Dta 'mi aretasi câ in anarcia, intr'ótiéra, unde nu domnesce legea, ci sórtea, cum se stramuta tóte. Asta-di eu sum ministrulu, scii Dta cine va fi mane? Dca cadu eu, cu mine cadu si Dta si deregatoriele vor fi ocupate de altii. Deci implinescu numai o detorintia placuta, candu voescu in câtu-va a te desdaunà.“

Colas si Paulin'a d'in aceste cuvinte dedusera, câ cardînalulu pe semne sentiesce caderea sa, deci va fi cu multu mai bine, dca Colas, acuma in sa ca barbatu onoratu de toti, 'si va cere

demisiunea dela dîplomatia, si se va mutà la bunurile sale.

Asià si facura, Colas repasindu dela diplomatia, s'a mutat intr' unu orasielu apròpe de Parisu, la bunurile sale, unde amendoi duceau o viétia de paradîsu, iubindu-se unulu pre altulu ca doi porumbasi.

Peste câte-va septemane jurnalele adùsera vestea oficiòsa despre repasirea ministrului Bernis.

Nu peste multu dupa aceste intr'o di de càtra 'n sèra Colas si Paulin'a se preumblau in gradîn'a lor cea frumòsa, candu spre mirarea loru cea maimare steteà innaintea lor cardînalulu Bernis.

„Fiiloru, voi nu sciti, cine a venitu la voi. Unu esulatu, care trèbue sè-si parasésca patri'a. Eu caletorescu la Rom'a,“ grai cardînalulu.

„Nu e cu potîntia!“ strigara amendoi de odata, „Escelenti'a Ta! si esulatu!“

„Da, insa ce te miri Dle Rosier, candu tocmai Dta ai fostu celu ce mi-ai documentatu, cà la noi nu domnesce regele, nici ministrulu, ci pòte servitori, servitòre, femeile consliariloru de statu, séu dóra tocmai fiii si ficele acestor'a.“

„Dar' pentru ce esci esulatu Escelentia?“ intrebà Paulin'a.

„Pentru cà am cadiutu in disgrati'a unei vendiatòre de mancàri (in tàbera),“ fu respunsulu scurtu.

„Eminentia Ta te glumesci cu noi.“

„Nici de càtu. Am cercetatu caus'a pana la ivorulu. Cocieriulu meu, care voià a se casetori cu fèt'a acést'a, ce vinde mancàri in tabera, veni adese-ori beutu acasa, si vindeà orzulu, si fenulu cailoru mei, deci eu i-am datu drumulu. Fèt'a veni la mine, si me rogà in genunchi sè iertu iubitului ei. Eu insa nu i-am pardonatu. Fèt'a acù se dusa la unu mecenatu a ei, la unu oficeriu dela garda, acest'a fugi la femeea controlorului generalu, care apoi vorbi cu mine pentru pardonarea cocieriului. Eu nu i-am pardonatu. Controlorulu me innegri la o amica a dómnei Pompadour, si dómn'a Pompadour numai bunulu Ddieu scie cum m'a negritu innaintea regelui. Peste câte-va dile primiiu o scrisóre dela regele, in carea mi se spusa, sè me indepartezu d'in Franci'a, si sè locuescu ori unde in lume, numai pe pamentu francescu nu. Deci acuma caletorescu dreptu la Rom'a.“

Cardînalulu caletori peste dòua dile. Colas si Paulin'a tacura despre innaltierea loru la trépt'a fericirei, cu cardînalulu Bernis corespundeau adese-ori, care dupa mórtea dómnei Pompadour deveni de nou in grati'a regelui, insa n'a mai primitu nici o demnitate la curte, càci cugetà adese-ori: „cine domnesce?“

d'in Zscholike

de M. Besanu.

O fetîtia si o vióra.

Spune-mi mandra viorica
Cui impartii mirosulu teu
Prin ast' verde valicica
De impedeci dorulu meu?

Las' sè mèrga, sè grabésca
Ajutandu-i si tu sborulu
Dór' acum va sè gasésca
In càtrau s'a dusu amorulu.

Càci vediendu-lu num' odata
I surise frumusielu
Si de-atuncea totu 'lu cata
C'a mersu sènguru fàra elu.

Dieu de-atunci fàra 'nctare
Dorulu plange ne 'nctatu
C'amorulu fàra 'ndurare
Mi s'a dusu si l'a lasatu.

Mèrga 'n lume pribegésca
Cà elu ér' va rentornà

Daca nu va sè gasésca
O inima ca si-a mea.

O inima ce iubesco
E ca cér'a langa focu,
De-o apropii se topesco;
De se móia face locu

La figur'a ce-o apasa
Amorelulu resfatiatu,
Si fugandu apoi o lasa
Dupa ce-o a farmecatù;

Te rogu insa sorióra
De-'i vedè amorulu amblandu
Spune-i scump'a mea vióra
C'ai vediutu dorulu plangandu.

Sciu c'adesu se reslatiesce
Prin valcele dupa flori
Insa vai de 'ti zimbesce
Dieu-ti cauta sè mori. —

Gherla.

J. Papiu.

Carinu.

(Novela istorica dela Jókai trad. de J. Codreanu.)

(Incheiare.)

X.

Manliu remasa lenga Carinu cantandu-i nesce melodii indiane. Si in fine 'i promisa câ 'lu va denumi de guvernatore galianu. Petrecerea tienù pana nôptea tardiu.

Carinu umplandu unu pocalu, intîndiendu-lu lui *Manliu*, disa:

— Spre sanetatea Gliceriei!

— Si pentru a ta *Carine*, respunsa *Manliu*.

— *Manlie!* disa *Carinu*, scii tu eã eu am ucisu pre unu barbatu alu Gliceriei?

— Bine ai facutu! Numai asiã am potutu fi eu alu doilea.

— Dar' scii de ce l'am omoritu?

— Câ si-a temutu nevêst'a de tîne. Nebunulu! Ce-i dâ dieimea sê nu imparta cu nimenea?

— *Manlie!* Uritu ai umblã sê te prindu cu cuvintele tale proprii. Sê scii câ eu iubescu pre Glicer'i'a pana la desperatiune.

— Acel'a e lucrulu teu. Nu o voiu tienè sub zaru. Totu ensulu pôte strabate la ea.

— E usioru a fi mareinimosu. Destulu zaru e dens'a pentru sîne ensu-si.

— Insa acêsta femee scie iubì! Ei candu se deschidu portile ei incuiate mie, tu ti-ai schimbã tronulu cu mine, si usioru ai strabate acolo.

Carinu ca de electru miscatu sarì susu.

— *Hecatera!* te-am prinsu. Tu siedi pe tronu, si demanda in numele meu cu toti si tóta tier'a, ucide-mi credîntosii, restórna Rom'a, golesce-mi casele, si numai cheea de nôpste a nuntii tale mi-o dâ mie.

— Stã prinsórea; parol'a pe ea. Dati-mi folia de scrisu, si stilu. Asculta ce scriu Gliceriei si o tramite la dens'a: „Din'a amorului meu! Asta-di voiescu sê-mi petrecu la tîne órele d'între séra si demanétia. Înim'a-mi astépta mangaiare dela tîne. Ramurile ciprului mi-a causatu dorere, cunun'a ta de trandafiru sê o stinga. Candu nôptea e stelósa, lucéti'a amoreziloru se aprinde, stinge-ti lampele, ca de vor fi làcrime in ochii mei, sê nu le vedi. Pana va resari lucéferulu dilei voiu fi la tîne, si in fericire. Doritoriulu teu consorte *Manliu Sinistru*.“

— Na, tramite-o prin unu sevitoriu si tiene anelulu acest'a, aratandu-lu la usia, te voru lasã sê intri! — Facù semnu unui servitoriu sê o duca la Glicer'i'a.

Curtesanii se inchiolbau unulu la altulu.

Servitorele nu peste multu sosì dela Glicer'i'a cu o epistola, adresata câtra *Manliu*.

Manliu o dete Augustului.

— Tie 'ti graiesce, cetesce-o!

Carinu o desfacù cu mani tremurátore:

— „*Manlie!* rendurile tale 'mi trêmura in mana. Mii de semtieminte 'mi ferbu in inima; tèmere, oftare, sperantia, grozavia santa si amoru turbatu! Gemu sub fãrmecu. Dorescu sê nu vini, dar' de vei veni, nu me voiu potè aparã in contra ta. Semtiescu taria si doru in mine, a deremã tóta lumea peste capulu meu, dar' la o

resuflare a ta 'mi dîspare tóta tari'a, sum femeea misera, care iubesco, si in amorulu seu 'si perde mintea. Oh! nu veni! — Glicer'i'a.“

— Acést'a insemnéza, câ „*vina*“ disa *Manliu* dandu-se cu lenevire pe sietiu.

Carinu 'si porunci lectîc'a, in care 'lu redîcara servitorii.

— Ast'a inca nime nu a mai facutu, sê-si amagésca mirés'a pentru altulu, disa barbierulu sioptîndu.

— Tu sê fii pana atunci domnitoriulu Romei! disa *Carinu* lui *Manliu*. Domnesce preste tóta tier'a. Demanda subiscalitoriulu de nume.

— In paradisulu meu tu!

Servitorii se indepartara cu Augustulu.

Curtesanii remàsera tremurandu.

— Nu vi fie frica nemic'a, eu la toti vi sum amicu. Pre tîne *Marcie* te denumescu de cesare la armatele orientale, câ cu *Numerianu* si *Diocletianu* nu sum multemitu. De locu ai sê pornesci in *Traci'a*.

Subscrie decretulu defraudatore de omenia!

Marcu ametiã de atãt'a gratia.

Decretulu se subscrisa. *Marcu* pornì de locu cu tóta autoritatea.

— Tu *Aevie* vei ocupã locul lui *Marcu*: „*praefectus praetorio*“ si vei impartì patru mii de talanti pretorianiloru. Si ca sê-i potemu premiã pre ei, vomu cobori numerulu regimentelor esterne. De ce sê padimu noi tieri straine cu legiunile nôstre! Peste o óra vei pornì in *Traci'a*, sê dai de scire lui *Numerianu* si *Diocletianu* sê slobóda regimentele de jumatate, si spesele acele pentru ei sê le chieituiti voi, amiciloru!

Scrie-mi cuvintele defraudatore onestu.

Cuventarea lui *Manliu* erã urmata de vivate infocate. Curtesanii navalira la densulu, si 'lu luara pe úmeri preumblandu cu elu intre musîca si chiote prin jurulu salonului. Turbarea numai aveã acum otaru. *Sanatori* si *histrioti* erã totu un'a; *heterere*, servitorii, *bacantele* versau vinulu balta cu care stinsera tóte luminãrile. O lampa, si si aceea se stinsa. Numai de asupra salei erã o ferésta, ast'a erã luminata.

Larm'a orgiei spurcate de odata amuti, si prin usi'a sparta navali unu strageriu, urlandu:

Scapati-ve, Rom'a arde!

Carinu aratandu anelulu, fu condusu in salónele Gliceriei.

— Ai venitu *Manlie!*?

Glicer'i'a fu acést'a, insielat'a Gliceria.

— Te-am asteptatu, da mi-ar fi placutu sê nu vini. Siopti femeea. Semtiesci-mi man'a tremuranda? De amoru e aceea si de frica. Amorulu 'mi luã mintea. Sãfetu-mi ti-se facù selavu d'intr' unu cuventu dulce; — ce in tóta viati'a mea concentram intr' unu cùgetu, de

ce am doritu, dar' in sa spre a domni nici candu am cutezatu, ce am visatu totu un'a, n'am speratu nici candu. Pre tine te imbratisiezu . . . . Nu me potu stapani. Diu'a acést'a, or'a presînte, n'ar fi aceea, in care ar fi iertatu sê vorbimu de amoru; dar' tu ai vorbitu despre elu, si se póte alege aceluia óre care iubesce, ca sê respunda la întrebâriile amorului?

Carinu furà suferintiele femeii amorezate.

Dar' oh Manlie! Eu tremuru, de cum-va tu ai venitú numai sê 'ti bati jocu de mine, ca insielandu-mi cele mai ascunse secrete ale inimei, sê me ridi pentru ele? Nu, nu poti tu face aceea. Acestu únicu sentimentu, care l'am scosu curatu d'in abisulu vietii mele, nu 'lu poti aruncà in pùlbere. Me poti urì de aceea, cã te iubescu? si de me uresci, nu m'ai imbratisiã mai bine, de cãtu sê me batjocuresci!

Carinu in locu de respunsu, o strinsa lenga peptu, ingramadîndu-o de sarutãri.

Glicerîa se lasã a fi imbratisiata cu o amagire dulce, si in asta fericire d'abiã se audì cuventulu protestatoriu a presentiuului mai tristu in tremurand'a-i inima, candu atîngandu-se fati'a lui Carinu de a sa, senti de odata, cã asta fatia n'are barba.

Ca fulgerulu trasari unu cùgetu spaimentatoriu in sùfletulu Gliceriei.

— Ah! Cine esti tu? Tu nu esti Manliu. Sê fi afurisîtu. Tu esti Carinu!

Si cu acést'a cu o taria desperata smulgandu-se d'in bratiile lui Carinu, fugì in fundulu salonului, ascundîndu-se sub nesce perdele.

— Nu scapi de mine, strigã Carinu turbatu, sarindu dupa dens'a.

Glicerîa d'abiã avù tempu, sê aprinda cu giaru unu vasu plinu de *nafta* cu care numai decãtu si dede focu perdeleloru, de unde se incinsa o flãcara in totu salonulu, unu minutu, si Carinu erã sê 'si stenga spurcat'a viatia intre acele flãcari, — Glicerîa apucandu unu lemnu ardîndu fugì ca sagét'a d'in casa in casa, caror'a dându-li focu de a rendulu.

Peste cãte-va minute totu palatiulu ardeã; peste o óra Rom'a plutîã intre flãcari.

Pre Carinu 'lu dusera servitorii lesinatu indereptu. Glicerîa in nóptea aceea scapã in templ'a *Cybeleii*.

XI.

Pana ce in Rom'a se schimbã un'a pe alt'a place-rea si grozavi'a, legiunile conduse de Numerianu intre oboselele drumului sosira dela granitiile Persiei la Bosporu. Aci i-a aflatu Mesembriu, care scapandu d'in Rom'a grabi d'adrepntulu sê caute pre Numerianu.

Cu acestu nobilu cesare deja de cãte-va septemani nu poteã sê vorbésca nime. Patîmîndu dorere grozava de ochi, nici candu 'si lasã cortulu. Mesembriu spusa intem- plãrile beliduciloru subalterni. Pecatele lui Carinu. Diocle- tianu i promisa ajutoriuulu seu, cel'a-l-altu beliduce *Aper* provocandu-se pe Numerianu 'si spalã manile.

— Asiã lasati sê intru la Numerianu, cã sum convinsu, cã elu va prinde arme in contra miserului seu frate!

— Nu poti vorbi cu densulu; disa *Aper*.
Mesembriu mirosã cu repus.

— De ce vine mirosulu acestu tare de ambra si pe- sima d'in cortu? întrebã senatorulu.

— De ce? disa *Aper* galbenindu. Ce lipsa ai sê scii tu?

— Pentru aceea, cã tu minti *Aper* candu afirmezi, cã Numerianu prin tine dã ordîinatiunile!

— Ce? ce? Strigara soldatii intrevenindu.

— Aceea, cã Numerianu e mortu! Strigã Mesem- briu. Mirosulu acest'a tare de ambra e numai pentru a innadusi putirea cadavrului, si *Aper* ve nebunesce de multu predomîndu in numele lui Numerianu.

Soldatii navalira in cortu, si aflara pre Numerianu ucisu. Cadavrulu pornitu spre putrediune.

Aper de odata se pusa in catene. I se spusa sentînti'a mortii, ca unu'a ce sènguru a fostu ucigatoriulu lui Nu- merianu; si Diocletianu sènguru a executatu sentînti'a, strapungandu-lu cu ensu-si spad'a sa

Intre aceste iritaciuni sosì si Marciu cu decretulu de denumire dela Manliu, si nesciindu de cele intemplate 'lu dete lui Diocletianu.

— Ce omu e acést'a? întrebã Diocletianu pre Me- sembriu.

— Barbierulu lui Carinu.

Diocletianu intorcandu-se cãtra soldati, disa:

— Amiciloru! Augustulu Carinu s'a ingrigitu de barbele nóstre, ni-a tramisu unu barbieru cu titlu de impe- ratore; ve rogu siedeti toti si ve radeti. Tu in sa barbie- riule baga de séma sê nu-i tai, cãci apoi vedi, briciurile aste mari te voru rade uritu.

Soldatii între hohote dusera cu síne pre Marciu sí- lindu-lu seriosi sê-i rada.

D'abiã o óra, si sosese Aevius cu ordînuulu despre imputinarea legiuniloru.

Acest'a in sa adusa in furia pre cesarele.

— In flãcare cu ordînuulu si aducatoriulu! Strigã Diocletianu! si poetulu si fu pusu pe altariulu de lemne.

— Oh dumnedieiloru! strigã bietulu poetu suspi- nandu, — dar' viu trèbue sê ajungu *apoteos'a* mea?

Diocletianu se risa de ide'a ast'a fipsa, 'lu eliberã d'între flãcari si tramitiendu-lu pe sub furci, i demandã a merge la Carinu cu ultimatuulu de resbelu.

Viscolulu erã spre pornire, numai fulgerile si le mai tienè.

In Rom'a se vorbiã, cã armat'a d'in orientu a sositu la Istru infuriata de mórte asupra lui Carinu; numai in salónele acestui'a predomniã nesciintia. Acolo petrècerile nu mai aveau cãpetu, si de se intemplã, ca óre care-va sê pomenésca apropierea lui Diocletianu 'lu rideau toti.

— Cine e prostulu acel'a? diceã Manliu. Cine i-a auditu numele lui între patricii Romei? Cine a cunoscutu pre tata-seu? pre muma-sa au cunoscutu-o multi. Dens'a erã sclav'a Senatorelui Anulinu, care are dreptu sê 'lu pretînda in dereptu ca fruptulu posesiunei sale.

Curtesanii risera cu gustu.

— Tu trebuiã sê 'lu cunosci Manlie?

— 'Lu cunoscu, cã densulu conduceã numai grupele legiuniloru d'in cõda.

— Da apoi repórtele vóstre de triumfu?

— Trei pãrti au fostu scorniture.

Curtesanii rideau, rideau.

Candu Diocletianu in sa ajunsu in *Mesi'a*, oficirii lui

Carinu urgeau cu serioșitate a se pune armatele pe picioru de bataia, ce Carinu le adună d'in provinciile europene.

Senguru Carinu luă comand'a, si Manliu totu alaturea lui eră.

In diu'a innaintea pornirei erau jertfe peste jertfe inca si pe altarele dieiloru egipteni.

Si Manliu senguru ajută la prinderea animaleloru de ardere.

Quaterquartu 'si redicâ manile cu pietate dicandu cu ochi inchisi si tonu innaltu :

— Resbelulu acest'a va frange pre inemiculu Romei !
(Onestulu betranu n'a spusu in sa, câ pre cine tiene Rom'a de inemiculu seu ? pre Diocletianu ori pre Carinu ?)

In fine conduit'a imperiala ajunsa la templulu *Cybelei*. In porticulu deschisu intre larma asurditoare de tobe si trimitie jucau turbatele preotese, infigandu-si in trupu cutite, si urlau cuvinte necunoscute, intorcandu-se pana candu cadeau lesinate la pamentu.

De odata d'intre atât'a larma strabatù unu tonu tievlitoriu, care trasa atentiunea tuturoru acolo.

O figura de femee innalta se arată in usi'a templului, acoperita de susu dela capu cu unu vestmentu albu pana josu, ce 'lu tieneă incopciatu d'in dreptu cu ambe manile.

— Vai tie Roma ! vai tie poporu romanu ! Vai tie imperatoarele Romei !

Femeea pasi pe porticu, si candu 'si aruncâ ochii infioratori asupra multimei, Carinu cuprinsu de spaima apucâ manile lui Manliu.

Acést'a-e Glicer'i'a !

Si Manliu se infricosiă.

Femeea nebuna sta cu o fatia strabatătoare in sciintia venitoriului pe treptele templului.

— Vai acelor'a, cari s'au nascutu pe pamentulu Romei. Stranepotiloru, cari voru suferi pentru peccatele protoparintiloru loru, si protoparintiloru, pe cari va cadè blastemulu stranepotiloru. Ah Roma ! voru veni pre ceriulu teu stele daunătoare, si sub tine se va cutreieră pamentulu. Aci acasa intre zidurile tale va fi tóta grozavi'a, si departe pace completa. — Va calcă preste tine totu felulu de inemicu. Stindardele ocupate dela tine le va arată popóre straine, si te vei rugă pentru viatia la inemicu barbaru, si cei mai mari inemici voru locuți in tine, ensu-si domnitorii tei ! Se va imbetă pamentulu de sangele versatu si va vomî focu pe cetățile vóstre ! Aerulu se va imputi de pronuntiatulu blastemu si va espiră ciuma preste tine tu soi u omenescu peritoriu ! Pre cine 'lu va crutiă fômea, pre acel'a 'lu voru prapadî bataliele, si pre cine l'a aruncatu marea, 'lu va inghite pamentulu ! Oh Roma, regin'a populiloru, fi-vei odata orfelin'a populiloru, te vei darapană, vei dispărè, ca stéu'a ce au caditu in mare, nu va remanè alta dupa tine, de câtu suvenirea peccatororu, pe zidurile tale voru cresce burueni, si voru dispărè si dieii tei d'in templuri sê nu ai cui te rogă, candu vei cadè in desperare !

Unu tribunu sarutâ man'a femeei furiate. Si cu o pietate infricosiata intrebâ :

— Ce profetiesci la batali'a lui Carinu ?

Glicer'i'a audî intrebarea si se uită sinistru asupra soldatiloru.

— Nu vi fie frica ! Loviti la olalta, pûneti in fatia pre frate cu frate, ori care va invinge, Rom'a a perdutu. De va invinge Carinu, acest'a va sterpi o jumătate d'in

Rom'a, de va invinge Diocletianu, ceea-l-alta jumătate si ambe jumătățile au meritatu aceea. Mergi de te lupta populu turbatu, versati-ve sangele, prapadesce-te, mori chinuindu, si sê nu fii inmortentatu, si candu 'ti vei espiră sufletulu in negur'a tórnei, sê-ti fie aminte, câ vei fi uitatu, sê 'ti vedi muierea in bratiile altui barbatu nou, cas'a-ti ardiendu, copii-ti teriti in sclavia, si sê scii câ nu e alta lume care sê te premieze. Du-te ! Mori afurisitu si caditu in desperatiune !

Femeea se rostogoli intre tremurări grozave pe treptele templului, aruncandu si atunci cu manile înfînse blastemu asupra poporului romanu, candu buzele 'i amutira in mórte.

— Retrage-ti blastemulu ! Strigâ *flamenulu dialis*, sarindu la dens'a si apucandu-o de mana.

Femeea mai adunandu-si inca odata tóte poterile si redicandu-si ochii insusu :

— Asupra vóstra sê 'mi remana sufletulu !

Cu acést'a cadu fâra viatia, si mórta 'i remăsera ochii deschisi privindu spre Manliu.

XII.

Unde e acum Belgradulu si Severinulu, intre aceste două cetăți s'au intalnit armatele astoru doi imperatori. Armat'a lui Carinu consta d'in legiuni odihnite, pana candu legiunile lui Diocletianu erau fôrte obosite de drumulu indelungatu.

Carinu 'si asediă cortulu pe o movila, privindu lupt'a de acolo de alaturea lui Manliu.

Resultatulu bataliei fu ôre câtu tempu dubiu. Dîbaci'a beludiciloru lui Diocletianu sciù precumpani multu poterea precumpanitóre a contrariului seu.

— Beludicii tei nu sciù nemicu ! Strigâ Manliu. Cu o navala resoluta s'ar potè strabate prin centrulu lui Diocletianu, cele mai slabanóge legiuni sunt stabilite acolo, si atunci arip'a jumătate e prapadîta.

— Asiă dispune cu beludicii mei ; disa Carinu.

— Innainte cu rezervistii tribuniloru ! Strigâ Manliu. Legiunile straine trèbue sê le sacrificâmu ; lasa dumice-le si apoi peste ele cu *triaristii*. Pûneti in contra calarimei frigiane, trupele germane, sê taie cu bardile sale lungi genunchii cailoru. Nime sê nu odîhnésca aci. Sariti toti la lupta. Spre padi'a Augustului sunt destulu senguru.

Batali'a prin aceste dîspusetiuni se schimbâ de odata. Diocletianu observandu, câ s'a amestecat u alta mana noua in jocu, dedù semnu de retrăgere pana a nu se frange toti.

Carinu priviă d'in usi'a cortului cursulu bataliei. Óstea sa in tóte punctele pefugă pre inemicu, *vestilii* sei pretotu-undenea navaliau innainte.

Fati'a sa flacară de gloria, in tóte trasurele ei straluciă sentiulu triumfatoriu, inim'a 'i palpită de bucuria.

— Am invinsu ! strigâ cuprinsu de o bucuria extraordinaria, aplaudandu d'in palme.

— Dar' si eu am invinsu . . . disa d'in dreptulu seu unu tonu amar, infricosiatoriu, si augustulu senti, câ cine-va 'lu apuca cu mani de feru si 'lu trage in cortu.

Carinu privindu indereptu vediu inspaimentatu figur'a sinistra alui Manliu, care cu o mana 'i frangeă ósele, cu ceea-l-alta tieneă o spada gola.

— Ce vrei ? intrebâ cu fiori imperatoarele.

— Aduci-ti aminte Carine de femeea aceea, care

s'a ucisu innaintea ta, ca sê scape d'in bratiile tale? aceea vèrgura a fostu mirés'a mea. Scii acum ce vreu?

— Manlie, tu glumesci cu mine. Ce-ti trèbue? De ce voiesci sê me inspaimentezi?

— De multeori te-asi fi potutu ucide, candu dormiai bétu, candu erai pestrecutu in beti'a pecatelor tale, dar' am asceptatu momentulu acel'a, candu vei fi pe culmea gloriei tale, ca atunci sê te ucidu.

— Mila! Ajutati-mi!

— Nu-e cine sê auda cuvintele tale. Tiepetele de triumfu amutiescu vaietele tale, asculta, cum urla in totu loculu triumfulu, si se pronuntia numele teu. Audi acestu urlatu generalu: „Sê traiésca Carinu?...“ Acum mori Carine!

Peste unu minutu calarià d'in fuga printre legiunile chiuitóre unu cavaleru, in mana cu o lance, pe aceea erà acatiatu capulu invingatoriului imperatoru.

Legiunile invingátore se supusera lui Dîocletianu!

Concertu si balu romanescu.

De l'abondance du coeur la
bouche ne peut pas parler.

Córdele inimei mele vibréza inca si acuma de sunele cele dulci melancolice, inimatóre si eroice a musicei nóstre natiunale, — sucesulu stralucitu a concertului si a balului tenerimeii de aicea mi-a sternitu in peptu o bucuria estraordenara, mintea si inim'a e rapita inca si acuma de frumseti'a incantátore a frumóselor ce erau de fatia, — nu ve mirati deci frumóse cetítore, daca icón'a ce vi-o punu innaintea vóstra ca sê vedeti celu putienu in idea petrécerea romaniloru d'in Bud'a-Pest'a in 23. febr. nu va fi destulu de chiara; pén'a si vocea mea e cu multu mai debila, decátu sê potu descrie, sê potu spune d'in firu in peru ceea ce am vediutu, auditu si sentitu atuncea....

Tenerimea romana d'in Pest'a adeca a datu si in anulu acest'a unu concertu romanescu in ospetari'a „L a Tîgru“, asta-data in sa impreunata cu unu balu pentru ajutorarea studîntiloru mai sermani, si marturisecsu, cásér'a acést'a va fi intîparita in veci nu numai in inim'a mea, ci in a tuturoru celor ce erau de fatia.

Sê intrâmu in sal'a decorata cu multu gustu; in fruntea acelei'a pe unu amvonu mai innaltu vedemu pre tenerii nostri cu instrumintele musicale in mana, ér' cele-l-alte pârti a salei, sunt cuprinse de o cununa fórte fromósa a domneloru si domnisióreloru elegante, pecandu largulu de lenga paretu si celu de câtra usia fu indesatu de barbati si teneri. Unu publicu alesu si elegantu, cãrui asemenea numai in balurile cele stralucite a redutei am vediutu.

Sê luâmu la mana „Program'a“ si apoi sê-i ascultâmu pre toti totu de a rendulu.

Candu sunâ 7½. dirigintele orchestrului dede semnu cu arculu seu, si incepura Uvertur'a d'in Barbieriulu de Sevilla. Pe fati'a tenerimeii diletante se poteà observà o eriositate barbatésca, si totu-deodata pe a publicului

ascultatoriu asceptare incordata de a audi: ce sciu, ce potu face tenerii romani. Si orchestrulu tenerimeii documentâ eclatantu, câ romanulu are talentu nu numai pentru sciintia, ci si pentru arte si câ chiaru si piesele cele mai grele clasíce le scie esecutà cu usioratate, si cu multa precisetate. Indestularea publicului numerosu se manifestà in aplause viforóse.

Dupa o pausa de vr'o dóua minute se sui pe tribuna unu ténery cam palidu in vesminte romanesci, D. Pavelu Draga si dechiamâ pre „Ingratulu“ lui Tâutu cu o bravura rara, incátu nu numai romanii, ci chiaru si neromanii ce erau de fatia si cari numai d'in gesticularea, foculu si minele dechiamatoriului pricepura ceva d'in fromseti'a poesiei, erúpsera in aplause si strigári vivaci de „sê traésca“ si „éljen.“ Momintele cele dramatíce a poesiei, disprietiulu si barbati'a le sciú infatisià cu o deplinetate rara, cãci densulu a sentitu ceea ce a sentitu poetulu si a fostu petrunsu de ceea ce a fostu patrunsu poetulu renumitu. Insa pasurile dramatíce a blastemului trebuià sê le rostésca mai moderatu si cu sange rece. Uvertur'a din Rienzi de Wagner, reformatoriulu musicei moderne, care s'a nesuitu a unî in ópera poesf'a si musíc'a, a carei culme sê fie dram'a, séu mai bine: d'in opera a voitu sê formeze o dechiamare neintrerupta. Pentru aceea compusetiunile lui Wagner sunt fórte grele, totu-si acést'a Uvertura fu esecutata de dsior'a Irin'a Nedelcu, si D. St. Perianu, cu multa usioretate secerandu aplause destule.

Si acú vine „Serenad'a“ compusa de D. J. Jancu. Romanii dar' mai alesu neromanii asceptau cu multa nerabdare esecutarea acestei piese, ca sê se delecteze in fãrmeculu musicei nóstre natiunale, despre a carei frumsetie multu a auditu vorbindu. Si ei fura multumiti peste asceptare cu horele nóstre. Unu literatu renumitu ma-

giaru 'mi dise: „făra de a sei vr' unu jocu romanescu, 'mi venià voia mai în totu minutulu a luà de mana prę atare domnisióra, si sę jocu cu ea joculu ardelenescu!“ Er' mai tardiu candu 'lu întrebai: ce parere are despre music'a noastră natiunala, 'mi dise: „in adevėru! amorulu, eroitatea, blandėti'a, speranti'a, tristėti'a si vivacitatea romanului, tóte se unescu in music'a lui natiunala, si e plina de ideile cele mai frumóse poetice, peste totu: music'a romanului are o fantasfa de totu viua.“ „Dlu meu,“ i respunsei, „music'a noastră cuprinde in sine trecutul, istori'a noastră d'in preuna cu suferintiele nóstre seculare.“ — Autoriulu Serenadei in semnu de recunoscintia fu chiamatu d'in tóte pârtille, care se si infatisiã pe tribuna cu tóta modesti'a. Altu-cum „Serenad'a“ e compusa d'in melodii romane cu unele variatiuni bine nimerite.

D. Josifu Vulcanu, in locu de „Calicul“ (audi Dle referinte alu Concordiei!) a dechiamatu „Mod'a de acuma“ cu unu sucesu, ce stėrnì placere viua in publicu.

D'in „Lucia di Lammermoor“ cantã o aria fromósa dsiór'a Constanti'a Dumtsa (sor'a Stralucitei Dómne de Gozdu). Frumseti'a musiciei italiene e cunoscuta pretotuzindena, unde numai se afla iubitori de opere. Astadi audiramu o aria italiana destulu de cunoscuta, totu-si ni se pareã a fi nóua, căci dsiór'a C. Dumtsa o esecutã cu o bravura si deplinetate rara, ce nu o asceptã nimenea dela o diletanta. Tonulu sonoru curatu si desvoltatu pentru cantare, scól'a, studiulu fundamentalu si esecutarea perfecta ne indėmna a marturisì că dsiór'a Constanti'a D. e mai multu de cătu diletanta, căci usioretate mai mare in portarea tonului, si trile mai minunate cu celu putienu n'am auditu numai in teatru, inea si acolo numai dela renumit'a cantarėtia Hollósy (candu-va Corbul!) Publiculu suprinsu de acestu talentu frumosu doriã d'in inima sę mai auda căte-va arii romane si magiare dela filomel'a noastră. Acést'a dorintia comuna se manifestã in aplause grandióse si gratularea cordfala a celoru ce erau aprópe de tribuna. Si dupa ce orchestrulu esecutã d'in „Haydn“ o piesa, — stim. dsióra mai cantã o aria magiara si dupa aceea un'a romanėscã, carea fu incheiata cu strofa cea frumósa d'in „Visulu“ Dlui Bumbacu in Mus'a Romana:

„Unde-su tempurile-acele,
Candu feciorii mamei mele
Se 'ntreceau 'n virtuti strabune
Pentru pãtria, natiune?“

Amendoua arie, fura petrecute de aplause viforóse, ce nu voiau a incetã. Dsiór'a Dumtsa formã culmea cea mai stralucita a concertului.

Uvertur'a d'in oper'a „Bánk-Bán“ fu esecutata de orchestrulu tenerimei cu multu mai perfectu decãtu d. e. Haydn. Magiarii ce erau de fatia nu poteau laudã d'in destulu desteritatea tenerilor nostri si in Bánk-Bán, cu atãtu mai vertosu, căci uvertur'a acést'a e un'a d'ntre cele mai grele piese magiare. Introducerea inea mi se impare a fi variatiuni d'in arii romanesci. Musicantii lui Ellenbogen, cari in Pest'a sunt destulu de renumiti, si cunoscuti d'in balurile redutei, aplaudara asemenea cu celu mai mare focu la acést'a piesa.

Acù vine „Mersulu“ d'in oper'a Tannhäuser de Wagner esecutata de dsiór'a Elena Joannovicu, acompaniata de profesoriulu conservatoriulu D. Engeszer. Amintii mai susu despre compunatoriulu renumitu Wagner si despre operele lui; pentru aceea totu-ensulu erã curiosu, cum va fi in stare tener'a dsióra a si deslegã problem'a cea grea d'in

Wagner. Erã tacere afunda, vederea, audiulu, tóta atentiunea publicului numerosu erã indreptata numai la joculu domnisiórei Joannovicu. Si ce sę vedi? Pasurile cele mai grele a „Mersului“ le sciũ esecutã cu acuratėtia si fără cea mai mica eróre; usioretatea si armoni'a jocului ei stėrnì admirare in ascultatori; si dupa tactulu celu d'in urma, candu publiculu erupsa in aplause insufletite, unu surisu a Dlui profesoriu ni dete sę pricepemu, că densulu inea e multumitu deplinu cu acestu sucesu grandiosu; gratulezu de nou stimatei domnisióre, si o incredintiezu, că publiculu ascultatoriu i aplaudã d'in adenca recunoscintia pentru placerea, ce i-a casiunatu cu „Mersulu“ lui Wagner.

„Devotamentulu“ poetulu laureatu Andreiu Muresianu fu dechiamatu de D. Vasiliu Pop, cu focu mare, in unele locuri cu repedime, cu putiena gesticulare, — secerandu aplause destule; dar' eu celu putienu, asi mai fi doritu, ca strofele cele petrundiatoare, ce se'ncepu cu „De n'a peritu Romanulu“ sę le fiu auditu dela D. Drag'a.

In urma dupa „Potpourri“ compusetiune d'in arii romane, concertulu se fini cu „Mersulu lui Mihaiu Eroulu“, esecutatu de orchestrulu intregu totu cu acelu sucesu frumosu ca cele-l-alte; se pareã inea că la pasurile cele inimatóre sunt petrunchi pana la inima de spiritulu „Mersului.“ Indata si venira la ei mai multi teneri si barbati magiari, pricepatori de music'a, si-i rogã de a li imprumutã piesele romanesci pentru decopiare. Documentu destulu de vederatu că densii sciũ apretiuu music'a noastră.

Si acuma sę pazãmu d'oua trei minute, pana candu scaunele si amvonulu concertantilor vor fi portate d'in sala, ca sę se faca locu destulu pentru cei ce abiã asceptau sosirea tempului de jocu.

Si in adevėru, sal'a fu gat'a intr'o clipita, si balulu fu deschisu cu unu valsu prin Stralucit'a Dómna de Gozdu intre vivate entusiastice, de orece in sér'a acést'a a binevoitu a primi pe umerii sei sarcin'a dómnei de casa, deci cuvenint'a a adusu cu sine a deschide balulu cu unu jocu, care 'lu jóca doi cu doi. Si ast'a fu caus'a, că „Roman'a“ (audi Dle referinte alu Concordiei!) fu jocata indata dupa valsu, prin urmare am potè dice, că caracterulu romanu a balului n'a suferitu nici o scadere.

„Roman'a“ fu jocata de optu parecchi cu multa voia, si ce e mai de frunte, cu grãtia. Publiculu numerosu, care petrecu cu mare luare aminte tóte miscãrile si figurele jocului, fu surprinsu peste mesura de fromseti'a si originalitatea lui, incãtu unu literatu de frunte a magiariloru, (si căta odata neamicu alu nostru) disa cu placere: „In joculu acést'a este multa poesfa; si caracterulu romanu se vede mai alesu in figur'a cea d'in urma si d'in invertirea pe sub mana; 'mi place de joculu acést'a, si de n'asi fi magiaru, asi dice, că e mai fromosu decãtu „Kör“-ulu nostru.“

„Roman'a“ inea aflã placere viua la publiculu intregu a balului, căci nu mai voiau a incetã aplausele grandióse atãtu d'in partea barbatiloru, cătu si d'in a celoru frumóse.

Nu potu lasã neamintitu aci, că dómn'a Romanu imbracata in vesminte romanesci, si domnisiórele Joannovicu reprezentandu pe vesmintele loru colorile natiunale, — dèdera balului, dar mai alesu jocului „Roman'a“ o insemnetate mai mare si ceva caracteru natiunalu.

Acù urmara cele-l-alte jocuri dupa ordene; si potu marturisì, că atãtu romanii cătu si neromanii aflara aci o petrecere de totu cordfala si mai multu familiara, decãtu

publica; erà deci eschisa d'in societatea acést'a fromósa genarea, sumeti'a si instrainarea unu'a de câtra altulu; toti furamu multiumiti atâtu cu concertulu câtu si cu balulu tenerimei nóstre. Pentru aceea comitetulu arangiatoriu, care 'si pusa tóta sîlinti'a de a multiumi asceptarea óspetiloru, merita tóta laud'a si recunoscinti'a.

Intre paus'a dantiuriloru, pela 2 óre, cea mai mare parte a barbatiloru si a femeiloru se retrasa in salele de restaurare, unde atâtu d'in partea tenerimei nóstre, câtu si d'in a celei magiare se tienura mai multe toaste de infratire. Mai tardiu veni si Ilustritatea Sa D. Gozsdu, si cu indatînat'a sa oratoria tienù mai multe cuventâri fórte bine nimerite. Ceea ce trasari ca o schintea electrica pre toti, fu dedúcerea cuventulu „Oláh“ d'in cuventulu magiaru „ólakó“ (locuitoriu vechiu). Nu lipsira aplaudârii grandióse.

Ilustritatea Sa documentâ si acuma, ca totu-déun'a, câ e amicu senceru a tenerimei, câci nu numai câ a venit in mediu-loculu petrecatoriloru, nu numai câ a luat parte la toastele cele numeróse, ci dupa pausa s'a pusu in sirulu dantiuitoriloru, si a jocalu cu súfletu ténuru cotilionulu, capetandu mai multe si mai fromóse orduri, decâtu unii ténuri retrasi.

Erà frumosu a vedè si pre Ilustr'a Dómna in mediu-loculu jocaloriloru, conversandu intr' unu tonu fórte finu si amicabilu cu toti óspetii; tenerimea nóstra in adeveru se póte semti fericita câ Ilustr'a Dómna primi sârcin'a dómnei de casa. Comitetulu arangiatoriu 'si si descoperi multiamit'a sa cea mai adenca dupa 5. óre, candu Ilustr'a familia de Gozsdu parasî sal'a intre strigâri sgomotóse de „sê traésca!“

In adeveru, acestu concertu si balu intemeiâ renumele tenerimei nóstre pe mai multu tempu, si sum convinsu, câ toti óspetii parasira sal'a cu cea mai adenca recunoscintia si multiumire, si câ sér'a acést'a va remanè o séra de dulce suveniru pentru toti.

D'intre literatii magiari onorara cu presînti'a lor concertulu si balulu tenerimei: D. Wenzel Gusztáv prof. la Universitate, D. Király Pál publicistu si colaboratoriu primariu la jurnalulu politicu „Pesti Napló“, D. Tóth Kálmán poetu renumitu si Redactoriu jurnalulu beletristicu „Fővárosi Lapok“, D. Schwarz Gyula membrulu academieii magiare si a societâti geologice d'in Londr'a, si D. Deák Farkas.

M. Besanu.

Cununa de varietâti.

⊙ Necrologu. Dómna veduva Mari'a Circa nasc. Moroianu trecu la cele eterne in 9/20 febr. la 5. óre sér'a in alu 38. anu alu vietiei sale pamentesci, lasandu in doiu adencu pre mam'a intristata Mari'a Moroianu si frati si pre fiicele sale Elen'a cu sotiulu ei Aronu Denssianu si pre Elis'a virtuósa cunoscuta in violina. „D'impreuna cu ei — dice stim. nostru Corespundînte — jelimu si noi pre acést'a rara matróna, carea remanendu veduva de ténura si-a sacratu tóta vietî'a pentru d'a da o creștere nobila si cultura solida dulcelor sale fiice; dar' candu a fostu d'a se bucurâ de fructele sacrificiilor si ostenelelor sale, — atunci vócea de susu a chiamatu-o in sînilu celor fericiti; fie-i tieren'a usióra si memori'a eterna!“

(*) Primiramu 3 númeri d'in „Natura“ jurnalulu pentru propagarea sciintieloru pozitíve in Romani'a. In acestu jurnalulu redígeatu de Dr. Essarcu si de D. Ananescu deduramu de artícli interesanti, de o materia a carei cunoscintia e de lipsa pentru ori care omu, ce voiesce a se numi cu dreptulu: omu mai inteligentu. Intru adeveru, acestu jurnalulu e celu mai bunu mediu-locu de cultivare pentru omenii, cari nu avura ocaziune a se cultivâ in sciintiele pozitíve; pentru aceea implinimu o detorintia placuta recomandandu-lu tuturoru iubitoriloru de sciintiele serióse, practíce si folosítore! Ortografî'a primita de st. redactiune a jurnalulu amintítu, ni dîsplace; inasa asià e sórtea nóstra sê scriemu totu ensulu intr' altu modu, in câtu potemu dice, câ câte jurnale, atâte ortografie sunt; — óre n'ar fi bine sê primimu cu totii un'a si aceea-si ortografia? n'ar fi bine ca respectívele asociatiuni literare prin consultatiuni de meritulu acést'a se stabilésca o ortografia folosînda pre totu-undene, unde sunt romani? -- Pretiulu acestui jurnalulu e 2 gâlbeni pe anu.

(*) Totu d'in „Natura“ intieléseramu cu o via multiumire, cumca in Bucuresci inca se tienu in anumite dile dupa 8. óre sér'a prelectiuni séu dicandu mai bine lecture d'in diferitele ramuri ale sciintieloru. Aceste lecture le tienu mai multe capacitâti renumite a Romaniei in cas'a Dlui C. Ghica. Ca ascultatoriu póte sê intre ori cine, care numai doresce a-si lati cunoscintiele sale resp. a se mai inavuti de ele. Prim'a lectura pública fu cercetata de unu publicu elegantu si numerosu (aprópe la o mie de ómeni), care ascultâ cu placere prelectiunile aceste folosítore. Avemu sê mai insemnâmu spre laud'a lor, câ damele cele mai de frunte d'in tóte clasele fura reprezentate intr' unu númeru imbucuratoriu. — Dieu numai asià vor potè dice si Bucurescii, câ se tienu de lumea cultivata!

(*) In loculu jurnalulu umoristícu „Nichipercea“ aparù unulu nou cu numele „Cicala“ redígeatu mai totu de acél'a-si personalu, care erà si la „Nichipercea.“ Cetîndu numerulu 1. d'in „Cicala“ indata ni potemu formâ idea despre libertatea preseii d'in Romani'a; — despre politica nici pomana. Pretiulu acestui jurnalulu umoristícu este 48. de sfanti pe anu. I dorimú potere câtu de multa pentru a face de risu pre cei ce merita.

(*) Carnevalulu incetâ si acum postimu — daca voimu. Ne caimu pentru pecatele nóstre preserandu cenusie pe capu. Vorbindu de pecatu ni vine ceva aminte, anume: da. de e pecatu a partîni literatur'a romana? — In casulu acést'a atâtu de putieni sunt peccatosii, incâtu mai toti ne potemu numi curati ca si angerii.

(*) Tenerimea romana d'in Pest'a cu ocaziunea numelui Ittei Sale Dlui Teodoru Serbu se presentâ in 4. Martiu c. n. innaintea Ilustrului barbatu, urandu-i vietia fericita si indelungata. Ittea Sa in respunsulu ce binevoii a-lu adresâ tenerimei gratulatóre amintí,

câ Ittea Sa totu-déun'a a profesatu principiulu : a nu irită pre nimene unulu contra altui'a, si cumca Ittea Sa nu se tiene de acei'a, cari vorbescu multe, dar' nu facu nimicu ; ci totu-déun'a s'a silitu a si face atât'a câtu a potutu.

(*) Romanii d'in comitatulu Torontalului resp. d'in giurulu orasiului San-Miclausiu mare inca substernura Maestătii Sale o adresa de multiamita pentru restabilirea metropoliei romane gr. orient. Adres'a fu compusa de spt. Dnu Vincentiu Bogdanu avocatulu si fostu ablegatu la dîet'a d'in anulu 1861.

(*) Prin tôte jurnalele circuléza faim'a despre descoperirea unoru vene bogate in auru d'in muntii Ișbitei si a Lungestiloru de langa Abrudu. Intr' unu locu aflara o maja de auru! — De va fi ajunsu aurulu acest'a in man'a unti romanu, de securu se va prenumerà la tôte foile romanesci — pe acceptare!

(*) Dela Asociatiunea aradana pentru cultur'a si conversarea poporului romanu căpeta ajutoriu urmatorii tēneri studînti la Universitatea de aici: Vasiliu Paguba, Georgiu Popu, Josifu Popoviciu juristi de anulu IV; Petru Cosmutia, Simeonu Calutiu, Procopiu Laz'a juristi de anulu III; Joane Rusu juristu de anulu II; Alesandru Moldovanu, Andreiu Cosm'a juristi de anulu I, cu toti la o-l-alta noua ensi.

(*) Modu nou de imbracamentu. Mai tôte jurnalele francesci sunt pline de espresiuni protestatōre in contra toaletei dameloru de rangulu mai innaltu d'in Paris. Anume jurnalulu „Siècle“ scrie urmatōrele: Ce se atînge de spatoiuulu folosîtu de damele nōstre, nici nu-lu poti amintî, atâtu e de neinsemnatu, ti pare că vedi nesce femei indiane gōle de jumetate, cari se acōperu cu catene de gātu in locu de vestminte. Unu altu jurnalulu se exprime si mai aspru dicandu: Daca o dama de aceste ar ambliã pedēstra pe strade, atunci primulu sergeantu ce ar conveni cu ele, aru fi silitu sê le aresteze, si tribunalulu politiaulu le-ar pedepsî de abuna sēm'a pentru comiterea unui scandalu pūblicu. Astu-feliu de defectuōse sunt imbracamintele de balu a dameloru d'in Paris! — Sperāmu, câ pe la noi nu li vom aflà imitatōre!

(*) O resbunare femeesca: O fēta d'in Chichago, domnisiōr'a Harris, ucisa pre unu deregatoriu d'in New-York (Amēric'a) descarcandu-i unu pistolu tocmai in capu. Caus'a acestei tratāri crudele d'in partea numitei domnisiōre fu nerespectarea promisiunei de casatoria, cu carea deregatoriu se deobligā in favōrea domnisiōrei. — Deci dara se ne tienemu de dis'a profetului David „pune dōmne padia gurei mele“ si sê nu promitemu lucruri de aceste numai a nebun'a!

(*) Mōrte pentru unu imbracamentu. O dama frumōsa d'in Paris, tēner'a marquisa L. mori peste acceptare. D'in cercetārile medicului se dovedî, cumca mōrtea grābnica resultā d'in stringerea mare a „miederului.“

(*) Onorariu pentru artîsti. Teatrele d'in Paris solvira in anulu trecutulu unu onorariu de 1,341.145 de franci scrietoriloru, si compositoriloru musîcali.

(*) In nūmerulu venitoriu alu jurnalului nostru vomu anesā o piesa musîcala „Ardelean'a,“ compusa pentru piano-forte de dlu S. Perianu, — gratis pentru toti prenumerantii nostri.

(*) „Punch,“ o fōia umoristîca d'in Mūnchen inca critisēza pe imperatulu Napoleonu pentru Juliu Cesare. „Am intielesu, câ pres'a apēsã pre Cesarele.“ Ce dici? dar' câ pana acuma Cesarele apesã pres'a!? — Glum'a acest'a o reproducera tôte foile anglezesci.

Multiamita publica. Comitetalu arangiatoriu alu concertului si balului tenerimei rom. studiōse in Pest'a, ce s'a tienutu in 23. Fauru 'si tiene de strensa datorintia a-si esprimā multiamit'a cea mai adenca Ilustrei Dōmne Melani'a de Gozdu pentru sārčin'a ce o-a primitu asupra sa ca Dōmna de casa la acelu balu. Totu-deodata exprimāmu multiamita ferbinte DDloru profesori Matias Engeszer si Eugeniu Souper, precum si Dsiōreloru Constanti'a Dumtsa, Iren'a Nedelcu si Elen'a Joannoviciu, pentru câ binevoira a luā parte la esecutarea pieselorlu concertului. Numele P. T. DD contributori se va publicā mai tardiu d'inpreuna cu socōta. Comitetalu arangiatoriu.

Indreptare. Cātra observārile Dlui M. Besanu asupra „Musei Romane“ la „Mirele destinatulu“ de Julu'a (Nr. 4. alu Aurorei) ne rogāmu a adauge urmatōrele, ce d'in gresiēl'a culegatoriuului de litere remāsera afara: „In privintia limbei trēbue sē insemnāmu, câ aceea curge binisoru, ma potemu dice, câ e cu multu mai usiōra (si mai romanēsca decātu a novelei „o muiere.“ Insa la o novela, afara de limba se receru inca multe altele, ce nu le aflāmu de feliu in „Mirele destinatulu.“

Red.

Gacitura

Se pōte deslegā pana in 8 Apriliu c. n. Premiulu va fi unu esemplariu d'in „Mus'a Romana.“

Post'a Redactiunii.

Dlui J. O. in Uzdin. N'ai cauza de a te superā pre noi, nici epistol'a cea infruntatōre a DTale nu o-am meritatu, cāci noi nu suntemu de vina. Bani respectivi i-am predatu Redactiunilor respectivo inca la tempulu seu, deci nu potemu fi respundiatori pentru neglijintia lor. Reclamatiiunile ne rogāmu a le indreptā la locurile cuvenite.

Dlui J. P. in G. Am primitu cu multiamita; le vom in-trebuintia.

Dlui Marescu. In numerulu viitoriu bucuros.

Dlui At. M. M. in L. Te rogāmu de o contînuare câtu se pōte de scurta; cāci nu voimu a inunđ Foisior'a cu desbāteri „de lana caprina.“ De amenintiaru nu ne tēmemu.

Dlui V. R. B. Am primitu, vom vedē ce se va alege. Unde sē-ti adresāmu „Pecatululu“ si „Marea?“

Mai avemu Calindare si Pascalie edate de Dlu S. Munteanu d'in Bucuresci, precum si esemplare d'in portretulu principelui Dragosiu; — d'in „Aurora Romana“ inca mai avemu esemplare complete incependu dela aparerea ei (1863) afara de Nrui 16 si 18 d'in anulu trecutulu; deci dara acei domni, cari dorescu a avē cutare opu aci amintitu: binevoiesca a se adresā cātra Redactiunea jurnalului acestui'a.

Redactiunea.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriu: IOANICHIU MICULESCU.